

OTAN-BASES, LA NEGOCIACIÓ DELS EQUÍVOCS

Entrar per la porta falsa

El dia de la Pasqua Militar, Joan Carles I demanava prudència per a tot allò que es relacione amb el procés d'entrada de l'Estat espanyol dins l'OTAN. La crida arriba en un moment en què sobre la taula ja hi ha ben clarament marcades les dificultats d'un procés assentat sobre l'equívoc.

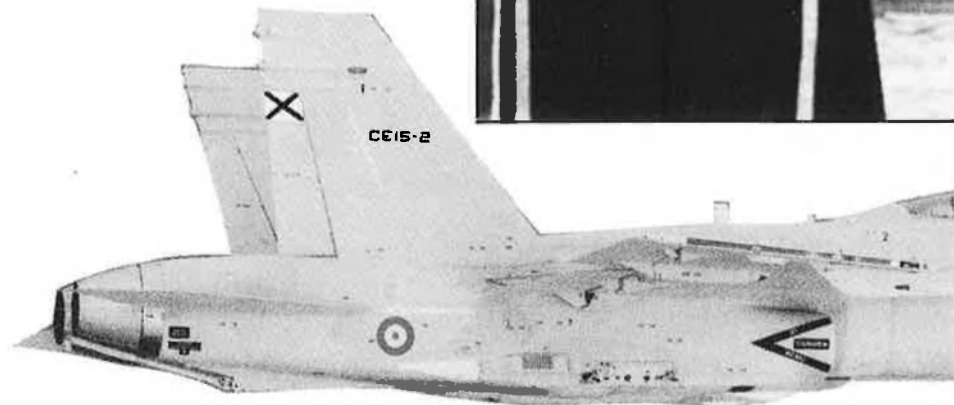
Vicent Partal/Miquel Mora

Hi ha un llibre de tapes blaves (424 pàgines, 15 de gràfics, 16 d'índex alfabètic) que a la seu del Ministeri espanyol de Defensa, Castellana-109, Madrid, és conegut popularment com «La Bíblia». L'obra (primera edició 1957, primera edició espanyola, 1985) no porta peu d'impremta. Només una nota a peu de pàgina, sota l'escut de l'Aliança Atlàntica: «Servei d'Informació de l'OTAN».

L'Aliança Atlàntica, estructura, fets i xifres n'és el títol. El contingut és una explicació detallada, minuciosa, del funcionament, la història i l'estructura de l'organisme atlàntic. Si el lector hi busca l'expressió «Estructura Militar Integrada» (usada i abusada pels dirigents del PSOE a l'hora d'explicar la fórmula d'integració) no la trobarà. Simplement no existeix. Com no existeixen les seues sigles en les quatre pàgines dedicades a relatar les innumerables sopes de lletres que circulen entre Casteau, Norfolk, la Haia, Roma, Arlington, Bonn...

La segona condició del referèndum sobre l'OTAN, celebrat el 12 de març del 1986, especificava: «La participació en l'Aliança Atlàntica no inclourà la participació d'Espanya en l'estructura militar integrada...» Hi hagué qui ja féu notar aleshores el problema que implicava usar una terminologia errònia. Ara, en plena negociació, és quan es revelen amb més força les dificultats d'entendre el govern espanyol quan aquest actua sobre un compromís tan poc clar. Primera pregunta: ¿on estem entrant? ¿se'ns està obrint la porta falsa per a la completa integració militar?

Al març del 1986, en plena campanya en favor del sí al referèndum, Narcís Serra afirmava en un míting a Santa Coloma de Gramanet: «És rotundament fals que els espanyols vagin a fer el servei militar lluny de l'Estat espanyol». Pocs mesos després, una revista especialitzada de venda lliure als quioscos, (*Teconologia Militar*. Grup Editorial Monch. Alemanya) insinuava la possibilitat que forces de l'exèrcit de l'aire espanyol tinguessen, en un temps relativament escàs, encomanades funcions en el teatre mediterrani oriental. Turquia. La publicació s'obri, cada número, amb una pàgina signada per **Marvin Leibs-tone** i titulada «Notícies del Pentàgon». Els lligams entre uns i altres són escassament dissimulats. Segurament per tractar-se d'una revista adreçada a un públic reduït, el detall passà desapercebut. El passat dia dos, un periòdic madrileny feia pública la noti-

cia que el govern espanyol contempla la possibilitat d'enviar tropes de l'exèrcit fora dels límits territorials de l'estat. L'escàndol, ara sí, és immediat. Segona pregunta: ¿Hi ha manera de saber si, en realitat, el govern es-

panyol preveu el desplegament d'unitats militars fora de la península i illes adjacents?

Hi ha més. El desembre del 1986 passarà a la història de les relacions internacionals espanyoles com el de

Dalt, Pasqua Militar. Baix, el model F-18.

les amenaces mútues **Fernández Ordóñez-George Shultz**. L'afer: la reducció d'efectius de les bases americanes en l'Estat espanyol. És a dir, la retirada dels americans seguint una altra de les clàusules del famós referèn-

dum. L'«esquerranista» **Fernando Morán** ha quedat en moll al costat del duríssim, en aquesta ocasió només, ministre ex-ucedista. Rota, sembla clar, Saragossa, en canvi, la regalen, és innegociable. Torrejón, però, és el cavall de batalla de la negociació. El govern espanyol vol alliberar-se d'una base tan pròxima a Madrid i, per això mateix, impopular. L'americà adueix que aquesta és la pista d'ateratge més llarga d'Europa i que el seu valor és clau per a les operacions *fora zona* (és a dir aquelles que no són de l'OTAN sinó directament dels Estats Units). Estira i arronsa. ¿Carregaran

els espanyols amb les missions que desenvolupen els 79 avions USA estacionats a Torrejón?

Amenaces per part de Washington. Reducció, anunciada el dia 17, de l'ajuda militar nord-americana a Espanya en uns tres-cents milions de pessetes. Aparició de veus que comencen a insinuar greus problemes econòmics. Declaracions ultranacionalistes de destacats membres del govern. Crides a la moderació i a l'entesa. Una afirmació clara, només una: el govern espanyol no vol que els Estats Units abandonen completament l'estat. Només volen una reducció de tropes. En-

cara manquen molts mesos abans que la situació siga irreversible i s'hagen de tancar les negociacions. Tercera pregunta: ¿Hi ha un interès real pel tancament de les bases? ¿O només pel tancament de determinades bases? ¿O és, tot plegat, una opereta que permeta disculpar l'incompliment d'un dels punts del famós referèndum?

Des tres punts, només en queda un en l'aire: «Es mantindrà la prohibició d'instal·lar, emmagatzemar o introduir armes nuclears en territori espanyol». Una condició, però, difícilíssima de complir des del moment en què el mateix govern reconeix no saber amb exactitud què hi ha a Rota, Torrejón i Saragossa. I una condició que, d'ací a uns anys, serà sotmesa a fortes pressions: no hi ha a Europa cap estat com l'espanyol que tinga àmplies extensions de territori quasi desert on puguen crear-se polígons nuclears amb sistemes d'armes no fixos i, per tant, de més difícil destrucció.

Arribats ací, la pregunta és inevitable. Tot just un any després del referèndum, els dubtes sobre el compliment de les seues condicions ja comencen a ser generalitzats. ¿Pot deduir-se'n una trampa, un engany, deliberats, als electors per part d'un partit que sabia ben bé de la impossibilitat de complir-les?

Punt un. L'estructura militar integrada

No hi ha en l'esquema de l'Aliança Atlàntica cap departament que responga a aquesta denominació. L'OTAN es divideix en dues parts: l'anomenada Estructura Civil (de la qual el màxim òrgan és el Consell de l'Atlàntic Nord) i l'anomenada Estructura Militar (de la qual la màxima autoritat és el Comitè Militar).

En l'estructura civil —en la qual es troba integrada Espanya— hi ha, a banda el Consell i el Secretariat General, tot un seguit de comitès que s'ocupen de totes les activitats de l'Otan (Afers Polítics, Ciència, Anàlisi de la Defensa, Armaments, Plans Nuclears, Plans d'Emergència Civil, Defensa Aèria, Afers Econòmics, Pressupost, Infraestructura, Logística, Comunicacions, Reptes de la Societat Moderna, Comandament de control i comunicacions i procés automàtic de dades, i Conducció de la crisi).

El Consell de l'Atlàntic Nord compta amb un comitè de Plans de Defensa en el qual participen tots els països amb forces militars «directament OTAN».

Shultz i Washington volen quedar-se les bases operacionals.

El Consell i aquest Comitè (DPC) es reuneixen dues vegades a l'any, com a mínim, a nivell de ministres de Defensa i Afers Exteriors, i permanentment a nivell d'ambaixadors.

A l'altra banda hi ha l'Estructura Militar de l'OTAN, el màxim organisme de la qual és el Comitè Militar, integrat pels caps d'estat major de cadascun dels països membres, tret de França —connectada a través d'una missió d'enllaç— i Islàndia —que, en no tenir exèrcit, delega en una persona civil. El Comitè Militar es reuneix amb una periodicitat semblant a la del Consell de l'Atlàntic Nord.

Subordinat a ell i a l'Estat Major Internacional hi ha quatre comandaments suprems (a Europa, Saceur; a l'Atlàntic, Saclant; del Canal, Cinchan; i el grup de planificació regional Canadà-EUA) i una sèrie d'organitzacions especialitzades, entre les quals, el Col·legi de Defensa de l'OTAN, el Grup Meteorològic, l'Agència Aliada de Freqüències de

Ràdio o el Comitè Consultiu sobre Guerra Electrònica. A banda de tot això, hi ha una llarga sèrie d'organismes, com ara la Namso (Organització de Manteniment i Proveïment de

Fernández Ordóñez negocia una operació de maquillatge.

l'OTAN) que no són considerades sinó com a Agències multinacionals de l'Aliança i que no tenen un lloc definit en la seua estructura.

¿Què es desprèn de tot això? Pri-

mer: no hi ha estructura militar integrada. Segon: la confusió és total pel que fa a delimitar quins aspectes, i quins no, poden considerar-se militars —malgrat l'existència d'una estructura civil. Així, l'anàlisi dels plans meteorològics entra dins l'apartat militar i, en canvi, el Comitè de Defensa Aèria o la Conferència d'Alts Caps de Logística de l'OTAN formen part de l'estructura civil (aquest Comitè, per cert, forma part de totes dues estructures. Una complicació més).

S'ha parlat sovint de comitès, o estructura, polítics i de comitès, o estructura, tècnics per definir més clarament la diferenciació entre un sector i un altre de l'organització atlantista. D'una banda, hi hauria aquells que requereixen un control polític directe dels governs —en funció del seu interès o les seues repercussions—, de l'altra, aquells que poden ser assignats a la responsabilitat exclusiva de les Forces Armades sense necessitat de control polític.

Però encara hi ha maneres per a aconseguir una integració dissimulada al Comitè Militar: els famosos comitès d'enllaç, dels quals, els francesos en tenen tants que ja és impossible discernir on acaba i on comença la seua participació.

¿Quina és l'única diferència real que s'observa en el cas francès, que és el que presumiblement vol adoptar l'Estat espanyol? Que evita l'automatisme de la resposta. L'OTAN necessita consultar el president de la república francesa per usar les seues tropes. Extrem que no és necessari, però sí recomanable, amb els altres països. A banda d'això, res. Menys encara des del moment en què França manté forces pròpies en territori alemany contribuint així a la defensa de la zona més tensa de l'Aliança.

¿Què podria passar amb l'Estat espanyol? Hi ha una dificultat enorme per a poder respondre: segurament ni el govern sap quin serà el model definitiu d'integració. A la llarga, solucionats o oblidats els problemes polítics, segurament la integració serà total —i això, no tenen cap mirament a afirmar-ho, en privat, dirigents militars espanyols. Però, ¿i mentrestant?

Mentrestant podrien trobar-se fórmules vàlides per a tothom. Interessa l'OTAN particularment de l'Estat espanyol el seu territori i, d'una manera secundària, la seua armada —i, en concret, el Grup Aeronaval de Combat, que s'instal·larà en l'eixida atlàntica de Gibraltar— i la seua força aèria, que podria cobrir algunes de les missions encomanades actualment als Estats Units.

Espanya podria realitzar la majoria d'aquestes missions sense necessitat d'estar integrada en l'estructura militar, però mantenint-hi comitès d'enllaç. La participació de vaixells espanyols en maniobres conjuntes (a Anglaterra, o a Islàndia, o a Itàlia...) seria presentada com a «coordinació» i, fins i tot, podria ser plantejada a nivell bilateral o multilateral. El problema, el problema polític real, és el del comandament. ¿Estaran les forces espanyoles en tot moment sota comandament espanyol? També ací hi ha fórmules confusionàries. Per exemple, podria haver-hi forces amb comandament directe espanyol, però «supervisió» o «coordinació» aliada.

La no-entrada a l'estructura militar quedaria, així, matisada amb una selva de coordinacions, a l'espera que el pas dels anys facilités una entrada completa i sense traumes polítics interns.

A propòsit d'aquest tema de la fórmula d'integració s'ha de tenir en compte l'advertiment a la moderació efectuada per **Joan Carles** en ocasió de la Pasqua Militar, un advertiment que pot interpretar-se com una crida a la calma i a no forçar el ritme d'una maquinària que políticament no funciona amb la senzillesa i la naturalitat amb què ho fa militarment. Seria un advertiment adreçat principalment al potent nucli d'homes del Ministeri de Defensa que aspiren a una total i ràpida integració en el Comitè Militar.

Punt dos, les bases: un pòquer diplomàtic

Però si és complicat esbrinar el veritable grau d'incorporació, més complicat és encara entendre el rerefons exacte de la negociació sobre les bases d'utilització conjunta hispano-nord-americana.

Ningú no creu que pugui arribar la situació a l'extrem del trencament. Perquè ni als Estats Units ni a Espanya ni a l'OTAN, no els interessa.

Els Estats Units no poden abandonar Rota, una base de submarins especialment preciosa per al seu desplegament naval i des d'on s'exerciten importants missions de comunicació de la xarxa nuclear americana. L'abandonament de Torrejón podria ser negociable, però sempre a canvi que la força aèria espanyola assumís les funcions que ara realitza l'americana, almenys les funcions directament OTAN. Però, en qualsevol cas, els Estats Units no se n'aniran abans de tenir una base alternativa, que només podria instal·lar-se al Marroc, Itàlia o les Açores.

¿Interessa el govern espanyol realitzar les accions OTAN ara adscrites a la marina ianqui? ¿L'interessaria la crisi latent per Ceuta i Melilla, el reforçament de la posició marroquina que implicaria la creació de bases americanes en el regne de **Hassan**? ¿Interessa l'OTAN —que ha afirmat repetides vegades que la major contribució d'Espanya a la defensa d'occident són les bases— que aquestes deixen de ser ateses pels Estats Units? La resposta és no.

Ara bé, de cara al consum polític intern, hi ha diverses jugades possibles que desviarien l'atenció dels votants.

Cal partir del principi que a l'Estat espanyol no hi ha bases americanes.

A més del territori, l'OTAN s'interessa per l'armada i l'aviació.

i fa anys, en les menors. Hi ha antigues instal·lacions de radar en la costa mediterrània que ja són gestionades exclusivament pels espanyols. N'hi ha algunes que fins i tot podrien ser desmilitaritzades i portades només per personal civil. Aquest personal civil podria comptar amb l'ajut —¿per què no?— de tècnics de països aliats.

És cert que en les grans bases de Saragossa, Torrejón, Morón i Rota no és tan fàcil, però això no vol dir que no puga fer-se. Podria arriar-se la bandera nord-americana a Torrejón, però permetent l'aterratge dels famosos Jumbo portadors d'armament per a l'Orient Mitjà. Les missions de vigilància de l'espai aeri espanyol quedarien en mans de la preparada aviació espanyola. Fora d'això, ¿què tindria d'estrany que avions aliats, en missions no de guerra, aterrassen en instal·lacions espanyoles? Evidentment, entra dins la lògica de les relacions in-

economia espanyola. Que hi haurà una operació de maquillatge és indubtable. I segurament la discussió més forta serà com la duran a terme. "Una operació mitjançant la qual es presenta a l'opinió pública espanyola una disminució d'efectius nord-americans com a «retirada». Una «retirada» que ja fa anys que és desitjada... pels Estats Units, que voldrien no veure's tan carregats de feines de control i vigilància adjudicables a tercers països. Washington, ara, s'estima mantenir les bases operacionals per portar a cap activitats *fora de zona*, és a dir no de l'OTAN, i prou. Abandonar Saragossa, per exemple, seria més aviat un alè que una càrrega per a US Air Force.

On estem entrant

A la vista és que l'exèrcit espanyol es troba en una profunda fase de reorganització i adequació al paper que ha de complir en una monarquia parlamentària, distinta del règim dictatorial de **Franco**. Una reorganització que abraça extrems administratius —el primer de gener es posava en marxa la nova regió pirenaica oriental, amb capitalitat a Barcelona— i polítics. Els primers semblen perfectament encarrilats. El problema del govern són els segons. Però ja no en referència a discrepàncies ideològiques, colpisme. (Enguany l'ambient de la Pasqua Militar resultava increïblement relaxat per a qui hagués assistit altres anys a la celebració). Els problemes polítics vénen ara per la definició del model d'integració a l'Aliança Atlàntica i la seua plasmació. Un procés confús pel seu origen —un referèndum plantejat sobre bases inexactes— i que podria acabar, transitòriament, de la següent manera: reducció al mínim de la presència nord-americana a l'Estat espanyol. Manteniment de Rota. Manteniment de facilitats a Torrejón. Abandó de Saragossa. Assumpció per part de l'exèrcit espanyol del control del territori que li és propi i col·laboració, amb forces completament professionalitzades i escasses numèricament, en actuacions de l'OTAN en altres països. Ningú no faria la mili fora de l'Estat espanyol, però hi hauria militars espanyols fora.

En qualsevol cas, com més temps passe, més fàcil serà per al govern incomplir les clàusules del referèndum. Més fàcil resultarà entrar de ple en l'OTAN. Mentrestant, la porta falsa ja s'ha obert. □

ternacionals. Rota seria un altre cas, però Rota és intocable.

I aleshores, ¿a què ve tant d'estira i amolla entre **Fernández Ordóñez** i **Shultz**? Evidentment, al fet que hi ha unes diferències en la manera d'entendre el paper d'Espanya dins la defensa occidental entre ambdós governs. No s'arribarà, però, a un trencament. Queda molt de temps per davant. No interessa ningú i, per si faltava res, els Estats Units ja han ensenyat la pota de les sancions econòmiques que podrien fer molt de mal a la precària

Hi ha bases jurídicament de sobirania espanyola i d'utilització militar conjunta entre els exèrcits dels Estats Units i Espanya. En cas de veure's obligats a fer una reducció, ¿què reduirien? ¿efectius? ¿material? ¿o tancarrien les instal·lacions?

Les instal·lacions no es tancaran. Ho ha dit **Narcís Serra**. Des d'un punt de vista jurídic, són tan espanyoles com qualsevol altra instal·lació militar —El Goloso, posem per cas, o la base naval de Cartagena. L'exemple del que pot passar ja està produint-se,